

I. megoldás. Ha $x, y \geq 1$, akkor $x \circ y \geq 1$; tehát $x \circ y$ valóban művelet az 1-nél nem kisebb számokon. Ez a művelet kommutatív, így $x \circ (y \circ z) = (y \circ z) \circ x = (z \circ y) \circ x$.

Belátjuk, hogy az $(x \circ y) \circ z$ kifejezés x -re, y -ra, z -re nézve szimmetrikus.

$$\begin{aligned}
 (x \circ y) \circ z &= \\
 &= \left(xy + \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} \right) z + \sqrt{\left(\left(xy + \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} \right)^2 - 1\right) (z^2 - 1)} = \\
 &= xyz + z \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} + \\
 &\quad + \sqrt{\left(x^2 y^2 + x^2 y^2 - x^2 - y^2 + 2xy \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} \right) (z^2 - 1)} = \\
 &= xyz + z \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} + \\
 &\quad + \sqrt{\left(x^2 (y^2 - 1) + y^2 (x^2 - 1) + 2xy \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} \right) (z^2 - 1)} = \\
 &= xyz + z \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} + \sqrt{\left(x \sqrt{y^2 - 1} + y \sqrt{x^2 - 1} \right)^2 (z^2 - 1)} = \\
 &= xyz + z \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} + \left| x \sqrt{y^2 - 1} \sqrt{z^2 - 1} + y \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{z^2 - 1} \right|
 \end{aligned}$$

$x \geq 1, y \geq 1$ miatt az abszolútértékjelek között szereplő összeg nem negatív.

Innen:

$$(x \circ y) \circ z = xyz + z \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{y^2 - 1} + y \sqrt{x^2 - 1} \sqrt{z^2 - 1} + x \sqrt{y^2 - 1} \cdot \sqrt{z^2 - 1},$$

és ez valóban szimmetrikus x -re, y -ra, z -re nézve. Ebből adódik, hogy $(x \circ y) \circ z = (z \circ y) \circ x$. Mivel $x \circ (y \circ z) = (z \circ y) \circ x$, azért $(x \circ y) \circ z = x \circ (y \circ z)$. Tehát a művelet asszociatív.

Less Áron (Miskolc, Földes F. Gimn., 12. o.t.) dolgozata alapján

II. megoldás. A $\circ$ művelet pontosan akkor asszociatív, ha bármilyen x, y, z 1-nél nem kisebb számokra $(x \circ y) \circ z = x \circ (y \circ z)$.

A feladatot hiperbolikus függvények segítségével fogjuk megoldani.

$$\left(\operatorname{ch} x = \frac{e^x + e^{-x}}{2}, \operatorname{sh} x = \frac{e^x - e^{-x}}{2} \right)$$

Ismert azonosságok: $x \geq 0$ esetén

$$\operatorname{sh} x = \sqrt{\operatorname{ch}^2 x - 1}, \quad \operatorname{ch}(x + y) = \operatorname{ch} x \operatorname{ch} y + \operatorname{sh} x \operatorname{sh} y.$$

Így

$$\operatorname{ch} u \circ \operatorname{ch} v = \operatorname{ch} u \operatorname{ch} v + \sqrt{\operatorname{ch}^2 u - 1} \sqrt{\operatorname{ch}^2 v - 1} = \operatorname{ch} u \operatorname{ch} v + \operatorname{sh} u \operatorname{sh} v = \operatorname{ch}(u + v),$$

ha $u \geq 0$ és $v \geq 0$.

A $\operatorname{ch} x$ függvény értékkészlete a nemnegatív valós számokon az $[1, \infty)$ intervallum.

Így $x \geq 1, y \geq 1, z \geq 1$ esetén léteznek olyan $a \geq 0, b \geq 0, c \geq 0$ valós számok, hogy $x = \operatorname{ch} a, y = \operatorname{ch} b, z = \operatorname{ch} c$. Ekkor

$$\begin{aligned}
 (x \circ y) \circ z &= (\operatorname{ch} a \circ \operatorname{ch} b) \circ \operatorname{ch} c = \operatorname{ch}(a + b) \circ \operatorname{ch} c = \operatorname{ch}(a + b + c), \\
 x \circ (y \circ z) &= \operatorname{ch} a \circ (\operatorname{ch} b \circ \operatorname{ch} c) = \operatorname{ch} a \circ \operatorname{ch}(b + c) = \operatorname{ch}(a + b + c).
 \end{aligned}$$

Tehát $(x \circ y) \circ z = x \circ (y \circ z)$.

Terpai Tamás (Fazekas M. Főv. Gyak. Gimn., 11. évf.) dolgozata alapján